KRAJSKÉ CENTRUM VZDĚLÁVÁNÍ A JAZYKOVÁ ŠKOLA, PLZEŇ

Vzdělávání 4.0
I-KAP II

INFO KARIÉRA

Důvod dokončit

METODIKA PREVENCE PŘEDČASNÝCH ODCHODŮ ZE VZDĚLÁVÁNÍ

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

PLZEŇSKÝ KRAJ

Obsah

Úvod 03
Východiska 05
Metodika 11
1. fáze: Definování rizikových faktorů 12
2. fáze: Zjištění výskytu rizikových faktorů u žáků současných prvních ročníků 13
3. fáze: Zpracování dat a jejich vyhodnocení 14
Intervence 15
Prevence 18
A. Primárně preventivní aktivity související s kariérovým vzděláváním a poradenstvím 18
B. Primárně preventivní aktivity související s klimatem školy 21
Příklady dobrých praxí 23
Organizace v kraji (na koho se obrátit) 24
Závěr 25
Zdroje 26
Přílohy 28

Text vznikl v rámci klíčové aktivity Podpora rovných příležitostí ve vzdělávání, kariérového poradenství, celoživotního učení a prevence předčasných odchodů ze vzdělávání v projektu **Vzdělávání 4.0 v Plzeňském kraji** (reg. č. projektu CZ.02.3.68/0.0/0.0/19_078/0019021).

Úvod

Na jedné straně vznikají ve školství inspirativní vize a strategie podporující úroveň vzdělanosti ve společnosti, na straně druhé vzdělávací systém předčasně opouští mladí lidé zcela v rozporu s těmito vizemi. Jejich důvody pro předčasné ukončení vzdělávání jsou různé a pro každého z nich opodstatněné a důležité, alespoň v tu chvíli. V důsledku jsou pak předčasné odchody ze vzdělávání nejen zátěží pro ekonomiku, ale i upozorněním na to, že vzletné vize jsou nedostačující, pokud nejsou prakticky uchopeny lidmi, kteří se s nimi ztotožní a v každodenním kontaktu s žáky je budou naplňovat.

Učitelé a další pedagogičtí pracovníci jsou těmi „v první linii" a zejména pro ně je určena tato metodika, která má ambici přispět k praktickému uchopení problematiky předčasných odchodů ze vzdělávání a pomoci snížit jejich počet.

Tématem předčasných odchodů ze vzdělávání v Plzeňském kraji se zabývá Teritoriální pakt zaměstnanosti Plzeňského kraje, který ve zpracované analýze podrobně popsal důsledky tohoto problému ve sféře sociální i ekonomické z pohledu jedince i společnosti, zmapoval relevantní aktéry, analyzoval příčiny problému a také definoval možná řešení.

Navrhovaný způsob řešení je systémový, spočívá tedy ve vytvoření trvale udržitelného systému zaměřeného na zlepšení spolupráce uvnitř škol, mezi školami různých stupňů, ale i mezi školami a zaměstnavateli, rodiči, obcemi a neziskovým sektorem. To vše má za úkol projekt **Vzdělávání 4.0 v Plzeňském kraji** (I-KAP II) a zavedení nástroje pro identifikaci nebezpečí předčasných odchodů je jedním z jeho dílčích úkolů.

V letech 2013 – 2015 realizovalo několik zemí projekt s názvem Safe Arrival (Bezpečný příjezd) zaměřený na prevenci předčasného opouštění školní docházky. Vedle Irska, Maďarska, Španělska a Velké Británie se zapojila i Česká republika, konkrétně Zlínský kraj. Ze zkušeností z tohoto projektu vychází

metodika, kterou jako výstup zpracovala Martina Němcová z Krajského úřadu Zlínského kraje ve spolupráci s Krajskou pedagogicko-psychologickou poradnou a Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Zlín a kterou jsme s jejich svolením uchopili a přizpůsobili našim regionálním podmínkám a revidovali s ohledem na naše zkušenosti a připomínky odborníků. Metodiku jsme pojmenovali Důvod dokončit.

Nástroj Safe Arrival nebyl vybrán náhodou, pilotní ověření na 6 středních odborných školách ve Zlínském kraji ukázalo jeho účinnost. Tento nástroj je v podstatě jednoduchý a přizpůsobí se každé jednotlivé škole, avšak vyžaduje zapojení pedagoga i žáka. Pro prevenci předčasných odchodů se ukázalo efektivnější hledat důvody pro odchod ze školy v dané škole, při práci s žáky. Tato metodika má provést pedagogy procesem hledání relevantních důvodů odchodů ze školy, identifikace žáků, kteří jsou předčasným odchodem ohroženi, a navrhuje systém preventivních opatření.

Východiska

A Jak již bylo řečeno, vycházíme z analýzy (z listopadu 2019) Teritoriálního paktu zaměstnanosti Plzeňského kraje, jejíž výsledky jsou shrnuty v následující tabulce. (Dostupná i zde: https://tinyurl.com/fvbt26tc)

Identifikované hlavní problémy	Identifikované příčiny	Řešení - návrh aktivit
Špatné sociální návyky	Chybí pracovní návyky a zavedený režim dne z rodiny	1. Systematická práce s dětmi již v MŠ - monitoring, identifikace příčin, komunikace s rodiči 2. průběžný systém zpětné vazby (př. konzultační hodiny s rodiči) 3. návod (metodika) pro učitele, jak v mezích zákona postupovat - sdílet informace o dítěti dalším subjektům
Nízká podpora vzdělávání v rodině	Rodiče mají nízké nebo žádné vzdělání a tím nemotivují děti ke vzdělávání; chybějí pozitivní vzory	1. Info Kariéra více do regionů, terénní metodická pomoc školám 2. aktivity platformy Posviť si na budoucnost 3. kroužky na SŠ pro žáky ZŠ 4. ucelená nabídka všech kroužků, které SŠ pro ZŠ nabízejí - pomohlo by, kdyby to bylo na jednom místě (např. web Technika a řemeslo) 5. odborníci z praxe ve výuce, exkurze k zaměstnavatelům
	Nezájem rodičů o děti a jejich budoucnost	alespoň částečné zapojení rodičů do volnočasových aktivit dětí (děti starší 4 let až středoškoláci) - je nutné aktivně propagovat tuto možnost a poskytnout vhodnou nabídku kroužků uzpůsobenou časovým možnostem pracujících rodičů
	Chybí komunikace v rodině	1. příměstské tábory se zapojením rodičů 2. sportovní aktivity s rodiči

Nedostatek finančních prostředků v rodině	Vysoká zadluženost rodin (i střední vrstva)	1. malá dostupnost půjček (legislativní krok) 2. zakázat reklamy na půjčky 3. finanční gramotnost - vysvětlovat nebezpečí půjček
	Nízká finanční gramotnost žáků i rodičů	1. posílit a zefektivnit finanční gramotnost ve školách - např. projektové dny, zážitkové učení, návštěvy odborníků v práci (např. z bankovního sektoru) - viz např. iniciativa České spořitelny: https://www.csas.cz/cs/page/abecedapenez 2. do projektových dnů zapojit i rodiče 3. posilovat kritické myšlení žáků
Problémy s adaptací	Zejména u dětí cizinců - žáci mají problém s jazykem, rodiče se neorientují v systému; ČR často vnímána jen jako přestupní stanice	Podpořit integraci žáků: 1. asistenti z řad cizinců 2. přípravný kurz češtiny pro děti cizinců už od MŠ (1 rok) 3. odpolední doučování
Výchovné a vzdělávací problémy	Nekázeň, záškoláctví, nedostatek motivace, všeobecný nezájem, neefektivní styl učení -> špatný prospěch	1. vytvořit koordinovaný systém včasného varování na školách navázaný na jednotnou metodiku práce s ohroženými žáky. Součástí systému by mohla být "Tripartita" = neformální dohoda mezi školou, žákem a jeho rodiči. 2. otevřená škola - aktivity zaměřené na rodiče, popř. další obyvatele obce 3. změna klimatu školy kombinací více nástrojů podle konkrétní situace 4. prevence sociálně patologických jevů (např. závislosti, lhaní, krádeže, záškoláctví, útěky, šikana)u žáků 2. stupně ZŠ - s předčasnými odchody souvisí hlavně záškoláctví = indikátor problému - nutné zvyšovat kompetence pedagogů v této oblasti

Nízká motivace k učení a odlišné hodnoty	Vzdělání není hodnota Nezájem učit se a s tím spojená nepravidelná docházka a vysoká absence Děti žijí "tady a teď", neuvažují v dlouhodobém horizontu Nejasnost životních cílů, nízká motivace v životě něčeho dosáhnout	1. podpora kariérového poradenství a výchovných poradců - rozvoj jejich vzájemné spolupráce a zapojení dalších pedagogů. Snaha vytvořit pedagogům prostor - časový i finanční, poskytnout jim řízení a metodickou podporu a zvýšit jejich informovanost o změnách souvisejících s Průmyslovou revolucí 4.0. Více hlídat kvalitu. 2. podpora jazykových dovedností žáků. Podpora výměnných pobytů a zahraničních stáží. 3. podpora sebepoznávání žáků 4. podpora kroužků 5. se žáky ohledně volby oborů pracovat již dříve, nejpozději od 5. tříd 6. zapojení neziskovek - terénní práce a práce s rodinami žáků 7. spolupráce s OSPOD - včasné hlášení problematické situace v rodině školou 8. úspěšné absolventy školy prezentovat jako vzory - stručná, ale hutná prezentace 9. zlepšit zapojení odborníků z praxe do výuky
Situace ve školství a legislativa	Do oborů přijímáni nezpůsobilí žáci --> opakované nástupy	1. větší spolupráce mezi středními školami při přechodu žáka na jiný obor 2. informační systém pro neúspěšné žáky (a výchovné poradce) pro hledání vhodnějšího oboru 3. DVPP "povinně" / ve větší míře pro všechny pedagogy
Nevhodná volba oboru nebo školy	Malá informovanost žáků o zvoleném oboru Nízká informovanost rodičů o možnostech vzdělávání a profesního uplatnění	1. pokračovat v propagaci technických oborů a řemesel. Více vtáhnout rodiče. 2. podpora kroužků - vtáhnout do nich více zaměstnavatele. 3. větší zapojení zaměstnavatelů do náboru žáků a kariérového poradenství. Zlepšení informovanosti kariérových poradců

	Vysoké ambice rodičů a nízká prestiž řemesel	o trhu práce a firmách v regionu 4. videa s představením oborů 5. krajský registr praxí, stáží a dalších forem spolupráce 6. žáci ze ZŠ by se měli ještě více dostávat do firem (prezentace profesí) 7. zkvalitňování praxí 8. pořádání více mezinárodních řemeslných soutěží v kraji
Situace na trhu práce (enormní zájem firem o pracovní sílu, růst mezd nekvalifikovaných profesí)	Preference možnosti výdělku před dalším studiem	1. finanční odpovědnost rodičů, za to, že žáci dodělají střední stupeň vzdělání. Inspirace Finsko (povinné středoškolské vzdělání). Omezení sociální podpory rodičů, jejichž děti nedokončily vzdělání. 2. podpora sociální odpovědnosti firem. Ideálně legislativní úprava. Minimálně kodex, v němž se firmy zavážou, že nebudou zaměstnávat osoby mladší 18 let, případně budou odpovídat za to, že si zaměstnanci dodělají nějakou kvalifikaci a firmy budou zvyšování kvalifikace financovat (případně jiná forma finanční kompenzace); Vyžadování dodržování kodexu pro členy TPZ, podmínka pro zapojení do projektů ÚP a získávání dotací...
	Brigády při škole přerostou v práci na plný úvazek	1. zlepšení spolupráce škol a firem. Viz bod výše. Podpora příkladů dobré praxe. Koordinace PK - důraz na kvalitu odborného výcviku, praxí a výuky ve vazbě na praxi. 2. finanční podpora žáků - stipendia. Motivační programy. Zahraniční stáže - vzhledem k nedostatku financí v projektu Erasmus větší podpora PK - vytvoření programu spolufinancovaného zaměstnavateli. 3. podpora dalšího vzdělávání.

B Dalším východiskem jsou materiály zpracované Národním ústavem pro vzdělávání: Metodická doporučení pro práci se žáky ohroženými předčasným odchodem ze vzdělávání (Trhlíková, 2018) a další předchozí materiály, které vznikly v projektu VIP II Kariéra (Předčasné odchody žáků ze středních škol 2012-2015). Dostupné na www.infoabsolvent.cz (https://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClankyZP/46)

Trhlíková (2015) je toho názoru, že předčasné odchody ze vzdělávání i ze škol jsou spojeny s vyšším rizikem nezaměstnanosti, sociálního vyčlenění, chudoby, kriminality a horšího zdraví – fyzického i psychického.

C V neposlední řadě je naším východiskem pilotní ověření nástroje **Safe Arrival** ve Zlínském kraji - první testování a závěry z nich vyvozené.

Projektové aktivity spojené s výzkumem rizikových faktorů odstartovaly ve Zlínském kraji v prosinci 2013, o účast na projektu projevilo zájem 6 středních odborných škol včetně jedné soukromé. V měsících březnu a dubnu 2014 pak zapojené školy realizovaly dotazníkové šetření mezi žákyněmi a žáky těchto škol. Celkem bylo dotazováno 166 žákyň a žáků (83, kteří školu již opustili a 83, kteří v daném období dosud studovali).

Faktory, které se ve Zlínském kraji ukázaly jako relevantní, byly: školní atmosféra, špatný prospěch a výskyt rizikového chování. Školní atmosféra byla následně zjišťována prostřednictvím dotazníku K-L-I-T, který vyvinul Institut pedagogicko-psychologického poradenství v Praze. Průzkum proběhl v listopadu 2014 a dotazováno bylo celkem 306 žákyň a žáků prvních ročníků zapojených škol. V prosinci byly k dispozici tyto informace – 46 žákyň a žáků vykazovalo vysokou a 70 žákyň a žáků střední míru ohrožení předčasným odchodem ze školy.

Výchovní poradci se na žákyně a žáky s vysokým ohrožením zaměřili okamžitě po získání výsledků průzkumu a v první fázi se snažili navázat s nimi kontakt a nastolit důvěru a spolupráci. Žákyně a žáci byli zváni na individuální rozhovory v neformální atmosféře, kdy až po několikátém rozhovoru vyplynuly na povrch jejich problémy. Ukázalo se, že většina z nich je v obtížné rodinné situaci a oceňovali přístup výchovných poradců.

Prokázání opravdového zájmu o žáka ze strany pedagogů je možné po těchto zlínských zkušenostech považovat za účinnou prevenci.

Ke konci školního roku 2014/2015 ve Zlíně konstatovali toto:

- vysoce a středně ohrožení žáci, kteří odešli: 10 osob;
- vysoce a středně ohrožení žáci, kteří dokončili ročník: 106 osob;
- málo ohrožení žáci, kteří odešli 0 osob;
- málo ohrožení žáci, kteří dokončili ročník: 190 osob.

D Důvod, proč nepracovat s rizikovými faktory "univerzálně" ve všech školách, ale zjišťovat je pro každou školu zvlášť, vychází z dalšího zdroje. Ve Velké Británii po výzkumu rizikových faktorů vedoucích k předčasnému odchodu konstatovali, že důvody vedoucí mladé lidi k opuštění školní docházky mohou být odlišné nejen v různých regionech, ale i v jednotlivých školách či věkových nebo oborových skupinách žákyň a žáků v rámci jedné školy. Univerzální opatření tedy logicky ztrácejí smysl. Aby prevence fungovala, každá škola má definovat vlastní rizikové faktory. Následně zjistí jejich výskyt u žákyň a žáků a výchovní/poradenští pracovníci aplikují vhodné intervence.

Metodika

Následující stránky přinášejí konkrétní a praktický postup, jak využít nástroj prevence předčasných odchodů ze vzdělávání na vaší škole. V první fázi je nutné zjistit rizikové faktory specifické pro vaši školu, poté provést dotazníkové šetření, které zjistí jejich (ne)přítomnost u žáků prvních ročníků. Po vyhodnocení míry rizika následuje spolupráce na výběru a realizaci relevantních intervencí a preventivních opatření na škole i u každého jednotlivého žáka, u kterého byla zjištěna zvýšená míra rizika.

Pozn.:
Pro účely této metodiky rozlišujeme pojmy prevence, intervence a kompenzace.
Prevencí rozumějme primární prevenci – tedy aktivity, kterými předcházíme výskytu rizikových faktorů u žáků, u kterých se ještě nevyskytly.
Intervencí pak rozumějme zásahy, kroky, opatření sekundárně preventivní – ve chvíli, kdy jsme zaznamenali výskyt rizikových faktorů u konkrétních žáků.
A **kompenzaci** bychom mohli chápat jako terciární prevenci ve chvíli, kdy už k předčasnému odchodu ze vzdělávání došlo a my můžeme alespoň určitým omezeným způsobem zmírnit jeho důsledky.
Např.: udržovat kontakt s „odpadlíky“ a nabídnout jim kariérové poradenství apod.

1. FÁZE: DEFINOVÁNÍ RIZIKOVÝCH FAKTORŮ

Jako první krok je třeba si ujasnit, kdo je cílovou skupinou výzkumu – budeme definovat rizikové faktory pro celou školu, nebo jen pro konkrétní obor vykazující vyšší míru předčasných odchodů, konkrétní ročník nebo skupinu? Jak stará data jsou pro nás relevantní? Pokud s metodou začínáte a jste menší škola s nízkým počtem předčasných odchodů, pak je možné rizikové faktory zjišťovat nejen za poslední rok, ale můžete zahrnout bývalé žáky, kteří ze školy předčasně odešli například v posledních 3 letech.

Zjistit skutečné důvody, proč žáci školu opustili, můžeme několika způsoby, které se budou lišit podmínkami na každé jednotlivé škole.

a) Na školách „rodinného“ typu, kde je žáků méně a všichni se znají, komunikace s pedagogy a poradenskými pracovníky funguje, je docela dobře možné, že škola důvody odchodu každého jednotlivce zná. K předčasným odchodům tam navíc nedochází ve velké míře, a tak má škola přehled.

b) Ve větších školách je jedním ze zdrojů informací o předčasných odchodech školní matrika, případně pedagogové, kteří s konkrétními žáky měli vytvořený hlubší vztah (což ale v případě "odpadlíků" nebývá obvyklé). Nejlepší a nejhodnotnější je hovořit s těmi, kteří důvody odchodu skutečně znají, tedy přímo s „odpadlíky“. Tento postup je sice pracný a časově náročný, ale přinese velice přesné a cenné informace. Odchod ze školy bývá u žáka často výsledkem souhry více faktorů, jak vnějších, tak vnitřních, a jejich znalost bude užitečná v mnoha ohledech.

Obecně platí, že důvody musí být:

- měřitelné,
- jasně definované,
- opakující se, případně vykazující růst v čase.

V příloze č. 1 je návrh polostrukturovaného rozhovoru (klíčová témata a možné otázky), který můžete využít při kontaktování (telefonickém nebo osobním, výjimečně e-mailovém) svých bývalých žáků, kteří předčasně opustili vaši školu.

Z návrhu rozhovoru je patrné, že nejde „jen“ o zjištění rizikových faktorů, ale že se jedná o komplexnější přístup k problematice, která podle nás souvisí s kariérovým poradenstvím na žákově základní škole, s úrovní komunikace na střední škole (s uchazeči, s žáky, s rodiči) a jejím klimatem.

Pro rozhovory s žáky, kteří předčasně odešli z vaší školy, můžete využít také externího člověka (za dodržení podmínek GDPR) – pokud vyhodnotíte, že je těchto žáků příliš, nebo že nemáte pro rozhovory dostatečné kapacity z vlastních zdrojů. Pro tento případ je v příloze č. 2 návrh dotazníku, který externí tazatel při telefonátu s vašimi bývalými žáky projde.

Z rozhovorů pro účel nástroje prevence předčasných odchodů sestavíme seznam rizikových faktorů a zjistíme, které z nich jsou nejčastější. Pro další fázi bychom pak měli pracovat se 3–4 nejčastějšími rizikovými faktory.

Ostatní zjištěné informace může škola využít pro rozvoj kompetencí pedagogů, rozvoj vztahů se základními školami a jiné interní procesy dle vlastního uvážení.

2. FÁZE: ZJIŠTĚNÍ VÝSKYTU RIZIKOVÝCH FAKTORŮ U ŽÁKŮ SOUČASNÝCH PRVNÍCH ROČNÍKŮ

Ve druhé fázi budeme zjišťovat výskyt dříve definovaných nejčastějších rizikových faktorů u žáků současných prvních ročníků. Toto by mělo ideálně proběhnout až ve druhém pololetí školního roku, nebo alespoň několik měsíců po zahájení studia na škole, kdy už se žáci stačili poznat a určité věci se mohly projevit (třídní klima, špatný prospěch, rizikové chování atd.).

Pokud s metodou začínáte a chcete ji využít i u vyšších ročníků, samozřejmě to je možné. Pak lze průzkum provádět kdykoli.

Metody průzkumu mohou být různé, záleží na tom, jaké rizikové faktory zjistíte jako nejčastější. Například rizikový faktor špatný prospěch lze zjistit prostým nahlédnutím do školního systému. Významným zdrojem určitých informací je opět školní matrika, lze použít nejrůznější dotazníky (pozor, ne anonymní).

Ve Zlínském kraji v pilotní fázi projektu školy s podporou Pedagogicko-psychologické poradny využily dotazník na klima třídy K-L-I-T. Sami máte pravděpodobně s nějakým obdobným dotazníkem zkušenost a můžete využít ten, který se na vaší škole osvědčil. (Podobných dotazníků je více, jejich přehled, využití i jednotlivé dotazníky najdete například v knize Třídní klima a školní klima, R. Čapek, Grada Publishing 2010.)

Ideální, i když časově nejnáročnější, je samozřejmě individuální rozhovor s každým žákem zvlášť. Při individuálních rozhovorech se opět můžete držet námi navržené struktury v příloze č. 3.

3. FÁZE: ZPRACOVÁNÍ DAT A JEJICH VYHODNOCENÍ

Výsledky průzkumu je nejlepší zapisovat do přehledné tabulky, kde jsou uvedené zjišťované rizikové faktory a každý řádek patří jednomu žákovi. Například takto:

Jméno žáka	Rizikový faktor 1	Rizikový faktor 2	Rizikový faktor 3	Rizikový faktor 4
Adam A.	1	0	0	1
Petra P.	0	1	1	0
Jan J.	1	0	0	0

Pokud jsme daný rizikový faktor u žáka zjistili, vepíšeme do příslušného políčka 1. Pokud faktor přítomen není, vepíšeme 0.

Pro vyhodnocení míry rizika použijeme **vážený model výpočtu**. Ten ukazuje míru ohrožení podle druhu rizikového faktoru vyskytujícího se u žáka a je pro přesně cílené intervence nejvhodnější.

Nejprve se vrátíme k záznamům rozhovorů s „odpadlíky“, které jsme prováděli v první fázi šetření, a vytvoříme tabulku, která ukazuje četnost výskytu definovaných nejčastějších rizikových faktorů.

Rizikový faktor	Četnost výskytu	Rizikový faktor	Četnost výskytu
Rizikový faktor 1	u 12 žáků	Rizikový faktor 3	u 8 žáků
Rizikový faktor 2	u 10 žáků	Rizikový faktor 4	u 5 žáků

Informace o četnosti výskytu využijeme při hodnocení míry rizika pro každého jednotlivého žáka takto:

Výsledek žáka Adama A.
(Faktor 1) x 12 + (Faktor 2) x 10 + (Faktor 3) x 8 + (Faktor 4) x 5 =
1x12 + 0x10 + 0x8 + 1x5 = 12 + 0 +0 + 5 = **17**

Výsledek žákyně Petry P.
(Faktor 1) x 12 + (Faktor 2) x 10 + (Faktor 3) x 8 + (Faktor 4) x 5 =
0x12 + 1x10 + 1x8 + 0x5 = 0 +10 +8 + 0 = **18**

Výsledek žáka Jana J.
(Faktor 1) x 12 + (Faktor 2) x 10 + (Faktor 3) x 8 + (Faktor 4) x 5 =
1x12 + 0x10 + 0x8 + 0x5 = 12 + 0 + 0 + 0 = **12**

INTERVENCE

Předčasný odchod ze vzdělávání je proces, který má určité fáze:

- existence rizikových faktorů
- eskalace rizikových faktorů
- úvahy o předčasném odchodu
- rozhodnutí
- akce
- nesení důsledků
- reflexe

intervence (sekundární prevence)

kompenzace (terciární prevence)

„Odpadlíci“, se kterými jsme pracovali v 1. fázi metodiky, již **nesou důsledky** svého rozhodnutí, a pokud tak již neučinili dříve, rozhovorem s nimi jim můžete pomoci k **reflexi** celé situace. Je možné, že se po takové reflexi obrátí na vaši nebo jinou školu a projeví zájem o dokončení svého vzdělání. V takovém případě je cenné mít na škole kariérového poradce, který má o možnostech doplnění vzdělání přehled, nebo alespoň mít navázanou spolupráci s Úřadem práce nebo organizací nabízející poradenské služby tohoto typu.

Pokud jsme u stávajících žáků zjistili existenci rizikových faktorů a z rozhovorů vyplývá, že o předčasném ochodu uvažují, je na místě **cílená intervence**. Ta opět bude záviset na tom, o jaký rizikový faktor se jedná.
Např.: Pokud se ukazuje, že žák zvolil nevhodný obor a je možné přejít na vhodnější v rámci školy, je tato intervence nasnadě. Pokud je rizikovým faktorem nepodporující rodinné zázemí, pak je vhodnou intervencí pokus o navázání spolupráce s rodiči, podpora školního psychologa nebo výchovného poradce, případně nabídka doučování nebo spolupráce s neziskovou organizací, která umí v takových situacích účinně pomoci.

Obecně lze říci, že pro účinnou intervenci je nutná spolupráce školy s žákem i jeho rodinou. Uvnitř školy pak předpokládáme efektivní spolupráci mezi výchovným poradcem, školním psychologem, metodikem prevence, třídním učitelem a dalšími pedagogy, včetně vedení školy.

Nástroje k řešení problémů žáků ohrožených odchodem ze školy jsou tyto:

- Motivace k setrvání ve studiu – podpora a pomoc školního psychologa, výchovného poradce, třídního učitele
- Individuálně věnovaný čas navíc od jiných pedagogů – oceňování, individuální konzultace, práce s absencemi
- Rozvoj sociálních dovedností žáka (komunikační dovednosti, spolupráce, zvládání konfliktů apod.)
- Zvýšený osobní kontakt s rodiči
- Nabídka doučování, individuálních konzultací
- Spolupráce s Pedagogicko-psychologickou poradnou, spolupráce s neziskovými organizacemi
- Vytvoření individuálního vzdělávacího plánu
- Uzavření smlouvy o plnění školních povinností - písemná smlouva mezi školou, žákem a rodiči, kde jsou shrnuta pravidla pro další plnění školní docházky (bezplatné konzultace, zkoušení, domácí příprava, doučování apod.)
- Peer program – doprovázení a podpora staršího spolužáka
- Individuální kariérové poradenství
- Přestup na jiný obor v rámci školy / přestup na jinou SŠ
- Opakování ročníku, přípravný kurz k závěrečným zkouškám
- Přerušení studia
- Individuální / rodinná terapie

- Nabídka pomoci při řešení krizových sociálních situací žáků ve spolupráci s příslušnými orgány (např. Orgán sociálně-právní ochrany dětí, Odbor sociálních věcí, Policie ČR, Probační a mediační služba, předání kontaktů na další vhodné odborníky)

Včasné řešení a rychlá reakce na zjištěné problémy jsou velmi důležité. Dalším podstatným principem je **důsledně individuální přístup**, posuzování žáka individuálně v kontextu jeho životní situace, dlouhodobých postojů a studijních výsledků. Pokud žák selhává, je třeba mu nabídnout druhou šanci, ať už na vaší škole nebo i v jiné škole a jiném kolektivu.

Prevence

Prevenci chápeme (oproti intervenci) **jako účinné kroky k tomu, aby se žádné rizikové faktory vůbec ani nevyskytly.** S prevencí můžeme začít ve škole v podstatě kdykoli bez ohledu na výsledky rozhovorů nebo dotazníkového šetření. Nicméně pokud máte za sebou rozhovory s "odpadlíky", definování rizikových faktorů, dotazníkové šetření nebo rozhovory s žáky prvních ročníků a vyhodnocení míry rizika, pak se můžete zaměřit na ty preventivní kroky, které jsou pro vaši školu a vaše zjištění nejvhodnější.
Uvádíme zde souhrn preventivních opatření, ze kterých si můžete vybírat ta, která jsou pro vaši situaci ve škole vhodná, realizovatelná a dávají vám největší smysl.

A. PRIMÁRNĚ PREVENTIVNÍ AKTIVITY SOUVISEJÍCÍ S KARIÉROVÝM VZDĚLÁVÁNÍM A PORADENSTVÍM

První skupina preventivních činností má společného jmenovatele, a tím je **kariérové poradenství**. Moderní kariérové poradenství nezahrnuje pouze aktivity pro žáky 8. a 9. ročníků základních škol, aby si správně zvolili střední školu, a aktivity na konci středoškolského studia, aby žáci správně vyplnili přihlášku na VŠ nebo uměli napsat životopis a najít si práci.
Ve školním prostředí zahrnuje dnes kariérové poradenství provázané a systematické činnosti, na kterých se podílí celý pedagogický sbor školy. Základním trendem současného kariérového poradenství je komplexní pojetí, které zahrnuje nejen podávání rad a informací, ale především vybavení mladého člověka kompetencemi potřebnými k tomu, aby byl schopen

sebereflexe a dokázal se rozhodovat sám na základě adekvátních informací (**dovednosti pro řízení vlastní kariéry** = CMS = career management skills[1]).

V podstatě jde o vytvoření promyšlené koncepce kariérového poradenství na základě propojení se standardem kvality této služby. Podporu při evaluaci standardu kvality kariérového poradenství na vaší škole a také podporu při tvorbě koncepce kariérového poradenství zajišťují krajští kariéroví poradci v rámci projektu Vzdělávání 4.0 v Plzeňském kraji (http://www.infokariera.cz/projekt-vzdelavani-40-v-plzenskem-kraji).

Mezi primárně preventivní aktivity související s kariérovým poradenstvím a vzděláváním řadíme tyto:

- **spolupráce se základními školami** (zejména s výchovnými a kariérovými poradci ze ZŠ):
  - nabídka konzultací pro potenciální uchazeče o studium na vaší SŠ,
  - besedy s vašimi absolventy na ZŠ,
  - nabídka kroužků pro žáky ZŠ,
  - přípravné kurzy na přijímací zkoušky nebo jiná příprava na studium v prostředí vaší školy,
  - online prezentace školy pro žáky ZŠ (webové stránky s přitažlivými, aktuálními a srozumitelnými informacemi, živý facebookový profil školy, živý instagramový profil školy, případně jiné sociální sítě, videa o škole),
  - aktivní účast na festivalech středních škol (např. Posviť si na budoucnost – www.posvitsinabudoucnost.cz),
  - dny otevřených dveří na vaší škole, ideálně s participací vašich stávajících žáků,
  - zavedení přijímacího pohovoru, mít zpracovaný tzv. profil uchazeče.
- **podpora zájmu žáků o budoucí profesi:**
  - spolupráce se zaměstnavateli - exkurze ve firmách,
  - spolupráce se zaměstnavateli - nabídka stáží a praxí ve firmách,
  - besedy s odborníky z praxe, s absolventy školy,
  - nabídka kroužků a dalších volnočasových aktivit souvisejících s oborem a praxí,

[1] Např. Komárek, L. *Career Management Skills – důležitost jejich aplikace a možnosti měření*, časopis Kariérové poradenstvo v teórii a praxi, Bratislava: Centrum Euroguidance, 2019, číslo 15, str. 6-17, online na https://www.euroguidance.cz/publikace/casopis-19-15.pdf

- **kariérové poradenství jako takové:**
  - skupinové kariérové poradenství,
  - dostupné individuální kariérové poradenství,
- **zvyšování přitažlivosti výuky a kariérové vzdělávání:**
  - zahraniční výjezdy – Erasmus+,
  - důraz na propojení výuky s praxí ve všech předmětech – smysluplnost učiva,
  - spolupráce školy s dalšími subjekty s cílem širší podpory žáků, např. s neziskovými a jinými podpůrnými organizacemi,
  - zapojení žáků do regionálních, národních i mezinárodních soutěží a dalších programů, medializace úspěchů,
  - využívání nástrojů motivace k dokončení studia, finanční motivace (stipendia z rozpočtu krajů nebo poskytnuté firmou),
  - podpora zvládání výuky a efektivního učení (nabídka doučování, konzultací),
  - zvyšování odpovědnosti žáků za vlastní vzdělávání, možnost vybírat si, rozhodovat a podílet se na tvorbě obsahu učiva, moderní výukové metody, využívání digitálních technologií ve výuce, možnost e-learningu apod.
- **spolupráce s rodiči:**
  - akce pro rodiče (společenské i vzdělávací),
  - zapojení rodičů do výuky – např. formou prezentací jejich profese, spoluprací s firmou, ve které rodiče pracují apod.
- **spolupráce s jinými středními školami:**
  - sdílení dobré praxe,
  - prostupnost vzdělávacího systému – spolupráce v případě přestupů.

B. PRIMÁRNĚ PREVENTIVNÍ AKTIVITY SOUVISEJÍCÍ S KLIMATEM ŠKOLY

Druhá oblast primární prevence zahrnuje všechny činnosti podporující příznivé, vstřícné, přátelské a pozitivní **klima** ve třídách a ve škole jako celku. Důležité je, aby atmosféra ve škole či ve třídě byla v centru pozornosti učitelů. Je nutné si uvědomit, že škola může v této oblasti pomoci řadě znevýhodněných žáků, jejichž rodinné zázemí není dostatečné či dokonce bezpečné, a tím předejít jejich předčasnému odchodu ze vzdělávání a zlepšit tak jejich startovní pozici do budoucna.

V pilotáži projektu Safe Arrival v roce 2015 se ukázalo špatné školní klima jako častý důvod pro předčasný odchod. Dotazovaní uváděli, že měli konflikty se spolužáky, že nezapadali do kolektivu, byli šikanováni, objevovaly se i konflikty s učiteli, tvrzení, že učitel si na daného žáka „zasedl".

Tématu tvorby a rozvoje zdravého klimatu školy se věnuje celá řada publikací, se kterými jsou školy již obeznámené, proto zde nebudeme opakovat, co již bylo napsáno. Z této řady bychom rádi upozornili na jednu příručku, která vznikla v Plzeňském kraji a která v podstatě shrnuje vše podstatné, navíc je přehledná, stručná a praktická. Jedná se o **Příručku pro tvorbu zdravého a bezpečného klimatu školy**, Černý, M. a kol., 2019 (dostupná online zde: https://tinyurl.com/ebyur85f).

Níže nabízíme alespoň stručný souhrn primárně preventivních činností, které v souvislosti s podporou rozvoje pozitivního klimatu na Vaší škole můžete využít:

- **rozvoj efektivních komunikačních dovedností pedagogů** – doporučujeme např. koncept Škola bez poražených (Thomas Gordon, www.skolabezporazenych.cz),
- **další vzdělávání pedagogů, sdílení, intervize, supervize,**
- **adaptační kurzy** pro první ročníky s důrazem na vytvoření základů pozitivního klimatu v kolektivu a vytvoření vazeb mezi žáky a učiteli,
- **třídnické hodiny** zaměřené na práci s třídním kolektivem (např. společné nastavení pravidel, sdílení hodnot apod.), nikoli na organizační záležitosti,
- **formativní hodnocení,**

- **žákovský poradní tým vedení školy** - zapojit žáky školy jako zainteresovanou stranu do navrhování inovací kurikula, do utváření školních norem a pravidel,
- **školní parlament** - pro zastupování zájmu žáků,
- **dostupnost poradenských služeb** – školní poradenské pracoviště nebo dobrá spolupráce s externí organizací,
- **podpora spolupráce mezi žáky** v rámci výuky, školních i mimoškolních aktivit, rozvoj sociálních kompetencí žáků,
- **zázemí ve škole pro trávení přestávek a volných hodin,**
- **možnost diskuze** s učitelem nebo přizvaným odborníkem během výuky o probíraném učivu i o aktuálních tématech žáků,
- **spolupráce školy s dalšími subjekty** s cílem širší podpory žáků, např. s neziskovými organizacemi (preventivní programy), s orgány sociálně právní ochrany dětí (podpora rodin), agenturami pro děti a mládež, nízkoprahovými zařízeními, středisky primární protidrogové prevence, pedagogicko-psychologickými poradnami, atd.
- **zavedení peer programů (vrstevnických programů)** – primární prevence rizikových forem chování včetně užívání návykových látek, řešení konfliktů, boj proti šikaně, partnerské vztahy apod. s pomocí odborně informovaných vrstevníků (spolužáků, kamarádů), se kterými se mohou žáci ztotožnit a mají pro ně význam přirozené autority,
- **kulaté stoly** - osobní setkání zástupců Policie ČR, městské policie, Úřadu práce ČR, neziskových organizací působících v regionu, OSPOD (Orgán sociálně právní ochrany dětí), probační a mediační služby a zástupců školního poradenského pracoviště, příp. dalších na půdě školy; cílem může být informování o aktuální situaci mladistvých z různých úhlů pohledu, vyhledávání jedinců, kteří by mohli být v ohrožení, vyhodnocení jejich potřeb a návrh individualizované podpory,
- **rozvoj komunikace a spolupráce s rodiči** (otevřená komunikace ohledně toho, co se ve škole děje a informování rodičů včas o tom, že něco není v pořádku) - komunikace s rodinou by měla být vstřícná, profesionální a otevřená zpětné vazbě; rozvoj vzájemné komunikace a důvěry, která by měla být v případě etnických menšin založena na znalosti kulturních a sociálních specifik,

- **rozvoj principů otevřené komunitní školy**, která vtahuje veřejnost a rodiče do dění ve škole a zapojuje se do dění ve svém regionu,
- **zapojení žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí do akcí školy** – využívání podpůrných programů či projektů pro financování aktivit, zahraničních výjezdů nebo sportovních kurzů,
- **ověření důvodů odchodu z původní školy** u žáka přestupujícího z jiné střední školy – zjistit důvod předčasného odchodu z více zdrojů - z bývalé školy, od žáka a od rodičů,
- **podpora nadaných** (www.talentovani.cz),
- další možnosti v této oblasti skýtá nabídka volnočasových aktivit, vybavení učeben, dobré jídlo ve školní jídelně, příjemný interiér a materiální vybavení školy.

PŘÍKLADY DOBRÝCH PRAXÍ

Příklady dobrých praxí v prevenci předčasných odchodů ze vzdělávání jsou pro inspiraci rozepsány podrobně na stránkách Infoabsolvent.cz zde: https://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClankyZP/46

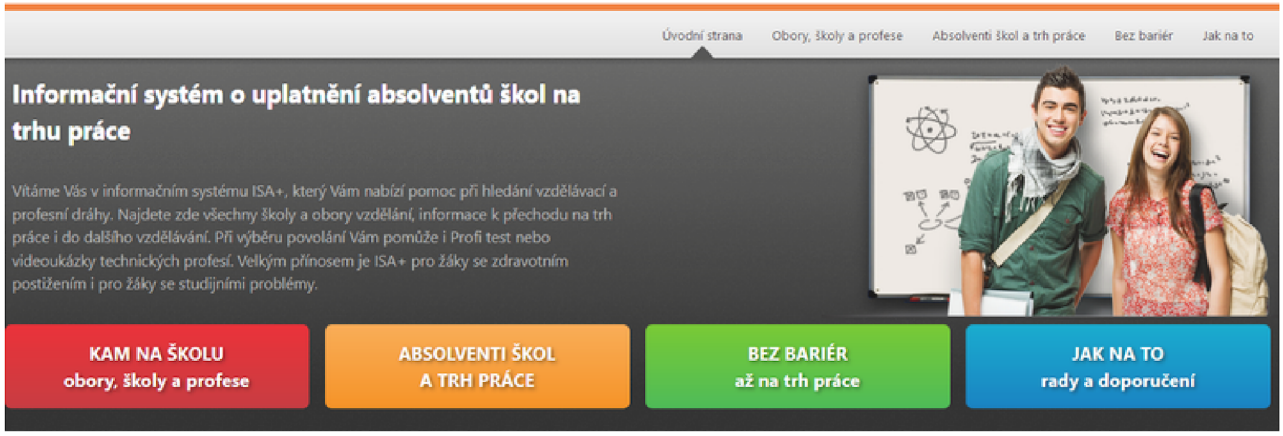

ORGANIZACE V KRAJI (NA KOHO SE OBRÁTIT):

- **Krajské centrum vzdělávání a Jazyková škola Plzeň** – www.kcvjs.cz – vzdělávání pedagogů
- **Info Kariéra** – www.infokariera.cz – kariérové poradenství a vzdělávání, metodická podpora
- **Pedagogicko-psychologická poradna** – www.pepor-plzen.cz – diagnostika, poradenství, intervence, péče o nadané
- **Křesťanská pedagogicko-psychologická poradna** - kppp-plzen.cz – diagnostika, psychologické poradenství, preventivní a intervenční programy
- **Národní pedagogický institut** – www.npi.cz - vzdělávání pedagogů, metodická podpora pedagogů pro práci s nadanými žáky (talentovani.cz), s žáky cizinci (cizinci.npi.cz)
- **Diakonie Západ** – www.diakoniezapad.cz – preventivní a vzdělávací aktivity
- **Centrum protidrogové prevence a terapie** – www.cppt.cz – preventivní a poradenské služby
- **Společnost Tady a teď** – tadyated.org – práce s dětmi a rodinami ze sociálně vyloučených lokalit ve spolupráci se školami
- **Ponton** - ponton.cz – práce s dětmi a rodinami v těžké sociální situaci
- **Člověk v tísni** – www.clovekvtisni.cz – doučování, práce s dětmi a rodinami v nepříznivé životní situaci, poradenství
- **Domus Centrum pro rodinu** – domus-cpr.cz – psychologické poradenství, terapie
- **Salesiánské středisko mládeže** - www.sdbplzen.cz/stredisko-mladeze – doučování, kluby, právní poradenství
- **Point 14** – www.point14.cz - preventivní programy pro předcházení vzniku závislosti a rozvoji jiného rizikového chování dospívajících posílením komunikačních dovedností, podporou sebedůvěry jedince a zdravých vztahů ve skupině
- **Ledovec** - www.ledovec.cz – centrum duševního zdraví, sociální služby, preventivní programy v oblasti duševního zdraví

(Zde uvedený výčet dozajista není zcela kompletní.)

Závěr

Jak uvádí zpráva České školní inspekce, v rámci regionálního členění České republiky jsou nejvyšší počty předčasných odchodů ze vzdělávání v porovnání se všemi ostatními kraji v Karlovarském a Ústeckém kraji. Plzeňský kraj má podle zprávy podíl předčasných odchodů ze vzdělávání průměrný. Nadprůměrná čísla se v Plzeňském kraji týkají středoškolského vzdělání kategorie E (střední vzdělání s výučním listem). To by nás však nemělo vést
k domněnce, že se prevence předčasných odchodů týká jen učebních oborů. Absolventi středních škol v ostatních kategoriích vzdělávání se dostávají do jiných statistik, a sice těch, které souvisí s otázkou, zda pracují v oboru, který vystudovali (podle údajů na infoabsolvent.cz v oboru nepracuje zhruba 45 % absolventů SŠ). A zde se ukazuje, že značné procento žáků sice školu dokončilo, ale „se zaťatými zuby“, protože uvádí, že „v oboru nikdy pracovat nechtěli“ nebo „o práci v oboru ztratili zájem“.

Proto se domníváme, že obě formy prevence uvedené v této metodice mají na školách svůj význam a mohou pomoci tomu, že žáci budou vědět, co dané studium obnáší a jak ho mohou využít do budoucna. Budou se v dané škole cítit dobře, tím pádem se i více naučí a nebudou mít důvod své vzdělání předčasně ukončovat.

Zavedení účinných strategií prevence předčasných odchodů ze vzdělávání ve škole není ale jen věcí koncepce. Je podstatné mít vždy na mysli to, že se problematika týká konkrétních jedinců a musíme pochopit jejich aktuální situaci v daném sociokulturním kontextu. To vyplývá z předchozích zkušeností projektu Safe Arrival, ale také z dalších projektů. Například v závěru projektu PROPOS také konstatovali, že právě zaměření na specifické potřeby jedince a osobní vztahy a jejich zohlednění tvoří „přidanou hodnotu“ a že osobní přístup by mohl být oním klíčovým faktorem, který je podmínkou účinné prevence předčasných odchodů. Předčasné odchody jsou komplexním jevem, kdy nenajdeme jen jednu příčinu, ale musíme uvažovat také o osobnosti a rolích každého zúčastněného.

ZDROJE:

- Černý, M. a kol. Příručka pro tvorbu bezpečného a zdravého klimatu školy. Plzeň, 2019. https://tinyurl.com/ebyur85f
- Článek na infoabsolvent.cz - Uplatnění absolventů mimo obor a jeho důvody. https://infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi/4-3-09
- Kolektiv autorů. Zpráva ČŠI Plzeňský kraj. Výsledky žáků. Nerovnosti. Struktura a charakteristika soustavy. Faktory ovlivňující vzdělávací výsledky. 2020. https://tinyurl.com/3kzkmvz3
- Němcová, M. Safe Arrival 2021. Jak odhalit rizika předčasného odchodu u žákyň a žáků středních škol. Zlínský kraj, 2021
- Pakt zaměstnanosti Plzeňského kraje. Předčasné odchody vol. 3.: návrh řešení. 2019 https://tinyurl.com/fvbt26tc
- Růtová, E. Předčasné odchody ze vzdělávání ve vztahu k oblastem intervence krajského akčního plánování (KAP). Národní pedagogický institut ČR, Praha 2020. https://tinyurl.com/yj8n778y
- Straková, J., Simonová, J., Polechová, P. Overcoming School Failure, Institute for Information on Education, 2011. https://tinyurl.com/nx6327xb
- Svoboda, P., Hutyrová, M., Vitásková, K., Růžička M. Metodika pro identifikaci žáků ohrožených školním neúspěchem či předčasným odchodem ze systému vzdělávání. Ústav speciálněpedagogických studií pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, 2015. https://tinyurl.com/yfvzm2yc
- Trhlíková, J. Metodická doporučení pro práci se žáky ohroženými předčasným odchodem ze vzdělávání. Národní ústav pro vzdělávání, Praha 2018. https://tinyurl.com/4nmfch6
- Trhlíková, J. Prevence a intervence předčasných odchodů ze středních škol. Národní ústav pro vzdělávání, Praha 2015. https://tinyurl.com/3jt636hx

- Trhlíková, J. Předčasné odchody ze vzdělávání na středních školách. Kvalitativní analýza rozhovorů s experty a příklady dobrých praxí. Národní ústav pro vzdělávání, Praha 2012. https://tinyurl.com/3anwnhat
- Vacek, J., Pacnerová, H., & Menclová, M. (2008). Příčiny předčasných odchodů ze středního školního vzdělávání u žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí, průzkum pro projekt PROPOS. Praha: Centrum adiktologie a IPPP. https://tinyurl.com/36bujuwd

Autoři publikace:
Tým krajských kariérových poradců
www.infokariera.cz/kontakty-vzdelavani-40-v-pk

Plzeň 2021

Polostrukturovaný rozhovor s „odpadlíkem“

- **Nynější situace** (Jak se bývalému žákovi nyní daří? Zkoušel ještě jinou SŠ? Nastoupil do práce?)

  .....

  .....

- **Předchozí škola, výběr střední školy** (Na základě čeho se bývalý žák rozhodoval? Podal mu někdo o opuštěné SŠ informace? Z jaké ZŠ/SŠ přišel? Co nakonec rozhodlo?)

  .....

  .....

  .....

- **Informace o SŠ před nástupem** (Jak se k nim dostal? Co o SŠ věděl, jaká byla jeho představa? Změnilo by se něco, kdyby měl o SŠ více informací? Co by potřeboval před nástupem vědět?)

  .....

  .....

  .....

- **Zázemí během studia** (Jaké měl bývalý žák během studia SŠ rodinné zázemí? Podporovali jej rodiče ve studiu? Co ho čekalo doma po návratu ze školy – starost o domácnost, mladší sourozence, rozdělení povinností...?)

  .....

  .....

  .....

- **Průběh studia** (Jak se žák ve škole cítil? Shodovala se jeho předchozí očekávání s realitou?)

  .....

  .....

- **Uvažování o odchodu, odchod** (Kdy poprvé začal uvažovat o odchodu? Co bylo prvotním impulzem? Co „poslední kapkou“?)

  .....

  .....

- **Pohled zpátky** (Jak nyní své rozhodnutí hodnotí? Co by jej v té době dokázalo „zviklat“? Jak reagovalo jeho okolí? Dokázal by nyní, při pohledu zpět, říci, co by tehdy potřeboval?)

  .....

  .....

Dotazník

Nyní jste:

- ☐ Pracující
  - ☐ zaměstnanec na hlavní pracovní poměr
  - ☐ OSVČ
  - ☐ DPP/DPČ
- ☐ Student/ka nebo absolvent/ka maturitního oboru
- ☐ Žák/yně nebo absolvent/ka učebního oboru
- ☐ Nezaměstnaný/á
- ☐ Jiné (na MD, v invalidním důchodu, ve výkonu tresu aj.).....

.....

Na naši školu jste přišel/přišla z: .....

.....

O naší škole jste se dozvěděl/a (lze zaškrtnout i více možností):

- ☐ od učitelů z mé ZŠ
- ☐ od rodičů
- ☐ od kamarádů/spolužáků
- ☐ ze dnů otevřených dveří / z veletrhu škol
- ☐ z internetu (přehled SŠ, web školy, FB profil, ...)
- ☐ od stávajících studentů této SŠ
- ☐ nic jsem si nezjišťoval/a

Odešel/odešla jste kdy a z jakého ročníku? .....

Vaše důvody pro odchod ze školy (lze zaškrtnout více možností):

Prospěch
- ☐ příliš obtížný / špatně zvolený obor
- ☐ špatná připravenost ze ZŠ
- ☐ nízká motivace ke vzdělávání obecně
- ☐ nezájem o obor
- ☐ nepropojenost s praxí

Škola mě nebavila
- ☐ špatně zvolený obor
- ☐ špatný prospěch na ZŠ („nikdy nezažitý úspěch“)
- ☐ špatné propojení teorie a praxe
- ☐ špatný vztah s učiteli
- ☐ nefunkční klima třídy/školy/šikana
- ☐ málo školních akcí, kroužků

Finanční stránka
- ☐ obtížné rodinné zázemí
- ☐ snaha se dříve osamostatnit
- ☐ zaměstnání během studia

Jiné

- ☐ zdravotní problémy
- ☐ psychické problémy
- ☐ péče o blízkou osobu
- ☐ těhotenství
- ☐ vzdálenost školy / dojíždění
- ☐ rozhodnutí rodičů
- ☐ jiné .....

Dokázal/a byste nyní, při pohledu zpět, říci, co by Vám mohlo tehdy pomoci na škole zůstat? Co by to bylo?

.....

.....

.....

.....

.....

POZNÁMKY:

Polostrukturovaný rozhovor s žákem prvního ročníku

- **Základní škola** (Jak se mu dařilo na základní škole? Jaké měl úspěchy/neúspěchy?)

  .....

  .....

  .....

- **Výběr střední školy** (Na základě čeho se žák rozhodoval pro tuto školu? Podal mu někdo o SŠ informace? Z jaké ZŠ/SŠ přišel? Co nakonec rozhodlo?)

  .....

  .....

  .....

  .....

- **Informace o SŠ před nástupem** (Jak se k nim dostal? Co o SŠ věděl, jaká byla jeho představa? Rozhodl by se jinak, kdyby měl o SŠ více informací, které má nyní? Co ho na škole překvapilo, co nečekal?)

  .....

  .....

  .....

  .....

- **Zázemí** (Jaké má žák rodinné zázemí? Podporují ho rodiče ve studiu? Jak daleko dojíždí? Co ho čeká doma po návratu ze školy – starost o domácnost, mladší sourozence, rozdělení povinností…?)

  .....

  .....

  .....

  .....

- **Průběh studia** (Jak se žák ve škole cítí? Jak vychází s učiteli? Je pro něj výuka srozumitelná? Zvládá učivo, domácí úkoly? Má možnost podílet se na průběhu výuky, zapojit se do školních akcí, spolurozhodovat o svém studiu? Jaké vnímá propojení s praxí? Vadí mu něco?)

  .....

  .....

  .....

  .....

- **Spolužáci** (Jak vnímá atmosféru ve třídě? Jak vychází se spolužáky? Našel si kamarády? Je mezi spolužáky soutěživost/kooperace? Má s někým problémy?)

  .....

  .....

  .....

- **Mimoškolní aktivity** (Jaké má koníčky, zájmy, čemu se věnuje mimo školu?)

  .....

  .....

- **Uvažování o odchodu, rizikové faktory** (Zmínil se o nejčastějších rizikových faktorech? Uvažuje o odchodu? Co by mu pomohlo?)

  .....

  .....

  .....

  .....

POZNÁMKY: